

Maar het merkwaardigste terrein was toch het complex zandduinen bij Condette, vlak bij de Golf-Links, waar broederlijk tezamen *Helianthemum*, *Veronica Teucrium* groeiden met Duinrozen in het duinzand, daar was de flora van de rotsen al op het kalkrijk duinzand overgegaan.

En dan de massa's *Silene maritima*, een liggende West-Europeesche vorm van *Silene inflata*, in het zand langs de wegen van de badplaats Hadelot!

Elders is dit een plant van de rotsige kust, hier was deze reeds in de duinen afgedaald.

Dit laatste: het voorkomen van planten van de steenachtige hellingen in het zand van de jongere duinen is het interessantste wat we bij Boulogne waar kunnen nemen.

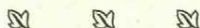
Op grond hiervan zouden we zelfs voorspellen kunnen dat deze soorten ook nog wel eens bij ons vestigen zullen.

Mits we reservaten hebben waar de flora zich ongestoord ontwikkelen kan evenals de fauna, die hierbij een opbouwende rol speelt.

C. SIPKES.

Naschrift. De heer Adam bericht mij zoojuist dat 3 van de 4 Kurkeiken de laatste winter niet doorstaan hebben, na 4 aldaar strenge winters, n.l. die van 1870, 1880—81, 1917 en '29 doorstaan te hebben.

C. S.

EEN PAAR SOCIOLOGISCHE OPMERKINGEN.

Het stukje van J. D. MOERMAN in de Levende Natuur van 1 Februari i.l., dat getiteld is: de „Wilde Kamp” bij Garderen, bevat interessante gegevens over de geschiedenis van de flora van de Veluwe, zodat ik het met belangstelling gelezen heb, maar het geeft mij ook aanleiding tot een paar opmerkingen van sociologische aard.

Allereerst over de naamgeving van de plantenassociaties. Daar is al heel wat over te doen geweest en ook de Hr. MOERMAN ergert zich klaarblijkelijk over de benaming plantengezelschap van het eik-haagbeuk-sterremuur type, omdat de haagbeuk op de Wilde Kamp niet voorkomt en toch de vegetatie van dit terrein als een voorbeeld van die associatie wordt beschouwd. Inderdaad is hier voor een leek of een nieuweling in de plantensociologie iets tegenstrijdigs in, al is de zaak in wezen zeer eenvoudig. Men moet alleen wat verder kijken, dan zijn naaste omgeving.

Wat toch is het geval. Een dergelijke plantengemeenschap komt over een uitgestrekt gebied voor, in dit geval over West- en Midden Europa. Daar waar de omstandigheden, wat bodem en klimaat betreft optimaal zijn, is ze in haar meest typische vorm aanwezig en daarnaar gebeurt de beschrijving en benaming. Gaan we daarentegen naar streken, meestal aan de omtrek van het gebied, waar de omstandigheden niet optimaal zijn, dan ontbreken er kenmerkende soorten of zijn slechts sporadisch aanwezig. Bestuderen wij de associatie b.v. in Zuid Limburg of in Midden Duitsland, dan is de haagbeuk er rijk in vertegenwoordigd, zodat de naam zeer juist is te achten.

Hoe staat het nu op de Veluwe? Daar is misschien in oude tijden de haagbeuk al zeldzaam geweest, maar is bovendien in elk geval door de bewoners er uit geselecteerd om er heggen (haag-beuk) van te maken. Langs de oeroude Hessenwegen op de Veluwe en in Oost Utrecht

vindt men nog hier en daar heggen van haagbeuken, die ongetwijfeld uit de naaste omgeving zijn gehaald. Bovendien vinden we de haagbeuk nog aan de zuidrand van de Veluwe en op de Oldenaller bij Putten in het wild.

Waarom is de vegetatie van de Wilde Kamp nu een voor het centrum van ons land goed type van het eik-haagbeuk-sterremuur type (*Querceto-Carpinetum stellarietosum*)? Wel omdat de kenmerkende kruiden, grootbloemmuur (*Stellaria Holostea*), veelbloemig Salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), bosanemoon (*Anemone nemorosa*), bosviool (*Viola Riviniana*) er voorkomen. Dat hier en daar door de behandeling of liever mishandeling van het bos er verzuring van de bodem is opgetreden en daardoor ook andere bosplanten hun intrede gedaan hebben, is jammer, maar is in ons land helaas bijna altijd het geval.

Nu zou men misschien op grond van het betoog van den Hr. MOERMAN, dat de Wilde Kamp vroeger ten dele bouwland is geweest, bezwaren kunnen maken tegen de term „rest van een oud oerbos type”, maar goed gezien, is dit toch niet gerechtvaardigd. De Wilde Kamp geeft ons een denkbeeld ervan, hoe het oude bos op de voedselrijke gronden van de Veluwe er uit zal gezien hebben, maar dat zegt niet, dat het terrein sedert de tijd van de Batavieren altijd bos is geweest. Ja zelfs is de Wilde Kamp uit het oogpunt van de sociologie er nog des te belangrijker om. Trouwens ook in de omgeving van Boeschoten, westelijk van Garderen zijn ook van dergelijke bosresten.

De grondstelling van de sociologie is, dat bij een bepaalde bodemgesteldheid en klimaat ook een bepaalde plantengemeenschap hoort. Onderstellen wij nu, dat het betoog van den Hr. MOERMAN juist is, dan heeft de mens het oude bos gerooid en er bouwland van gemaakt, maar er door de ouderwetse kultuurmethoden zo weinig aan veranderd, dat toen dit bouwland aan zichzelf overgelaten werd, er zich, misschien uitgaande van de enkwallen weer het oude bostype regenereerde. Of wellicht is het alleen als eikenhakhout behandeld en daardoor wel gedegeneerd, maar heeft toch nog blijkens de interessante kruidenflora het karakter van een droog eikenhaagbeukenwoud bewaard ¹⁾.

Ook over het oude Beekbergerwoud heeft de Hr. MOERMAN interessante gegevens verzameld en stoot zich weer aan de naam *Querceto-Carpinetum stachyetosum* (vochtig eikenhaagbeukenwoud, die ik er aan gegeven zou hebben. Dat berust op een vergissing zijnerzijds. In mijn voordracht, in Apeldoorn gehouden, staat uitdrukkelijk vermeld, dat het Beekbergerwoud een menging is van twee bostypen, het elzenbroek (*Alnetum glutinosae*) en het vochtig eikenhaagbeukenwoud (*Querceto-Carpinetum stachyetosum*). Ieder, die de gegevens van WTTWAALL in het Kruidkundig Jaarboek kent, zal natuurlijk begrijpen, dat het niet een zuiver eikenhaagbeukenwoud van het vochtige type kan geweest zijn. De hoofdmassa was elzenbroek, maar hier en daar moeten er wat hogere plekken zijn geweest, (zoals ook uit de gegevens van den Hr. MOERMAN blijkt) die een andere flora hadden. Blijkens de kruiden (men kent onze bossen niet aan hun bomen, maar aan hun kruiden) was op die hogere plekken de vegetatie van een *Querceto-Carpinetum stachyetosum* te vinden, al ontbrak er misschien de haagbeuk. Het geheel moet een type van wild oerbos geweest zijn, zoals helaas nu nergens meer in ons land te vinden is.

Summa summarum: de naam eikenhaagbeukenbos is juist, maar moet met verstand gelezen worden.

TH. WEEVERS.

¹⁾ Als er in de N.R.Ct. over de Wilde Kamp onzin gestaan heeft, is dat jammer, maar daar ben ik niet verantwoordelijk voor.